

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА FEATURES OF FINANCIAL RECOVERY OF THE ENTERPRISE

Наукова стаття присвячена дослідженню проблем фінансового оздоровлення вітчизняних суб'єктів господарювання. Проаналізовано підходи авторів до трактування поняття фінансового оздоровлення підприємства, виокремлено можливі методи його проведення, а також основні завдання цього процесу. Окрім цього при виборі конкретного методу фінансового оздоровлення підприємства запропоновано дотримуватися певної послідовності етапів, які представлені графічно. Оскільки у процесі фінансового оздоровлення підприємства важлива роль відводиться діагностиці кризового стану, запропоновано у її якості застосовувати економіко-математичну модель Вінницької О.А. Основу розглянутої моделі складає інтегральний показник фінансового стану, який було розраховано на основі даних фінансової звітності ТЗОВ «ІнтерТрейд». Розроблено загальний алгоритм вибору методу фінансового оздоровлення підприємства, застосування якого дозволить вирішити наявні у підприємства проблеми та уникнути процедури банкрутства у перспективі.

Ключові слова: підприємство, фінансове оздоровлення, форми, методи, алгоритм.

The scientific article is devoted to the study of the problems of financial recovery of domestic businesses. The authors' approaches to the interpretation of the concept of financial recovery of the enterprise are analyzed, the possible methods of its implementation are singled out, as well as the main tasks of this process. In addition, when choosing a specific method of financial recovery of the enterprise, it is proposed to follow a certain sequence of stages, which are graphically represented in the work. Since in the process of financial recovery of the enterprise an important role is given to the diagnosis of the state of development of the latter, it is proposed to use as its economic and mathematical model Vinnytska O. A. The model is based on the calculation of an integrated indicator of the financial condition of the enterprise, the sequence and methods of calculation of which are presented graphically in the form of a clearly defined sequence of stages. This model was tested on the basis of financial statements of a domestic company - LLC "InterTrade". According to the results of economic and mathematical modeling, the tendency of deterioration of the general financial condition of LLC "InterTrade" was revealed, as well as the presence of the crisis of "profitability" at the enterprise. The advantage of this economic and mathematical model for assessing the financial condition of the enterprise is the ease of use, availability of the necessary information data and its adaptability to the business conditions of domestic enterprises. Based on the above, the general algorithm for choosing the method of financial recovery of the enterprise has been improved, the application of which will allow to quickly solve the existing problems of the enterprise and avoid bankruptcy proceedings in the future. The developed algorithm consists of three interrelated stages, namely: detection and elimination of external factors of enterprise bankruptcy; development and implementation of measures for financial recovery of local enterprises; stabilization of the financial condition of the enterprise. For each of these stages, the goal is defined and a number of specific measures to achieve it.

Key words: enterprise, financial recovery, forms, methods, algorithm.

УДК 658.16

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct65-14>

Лашчик І.І.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів
Національний університет
«Львівська політехніка»

Lashchik Iryna

Lviv Polytechnic National University

Постановка проблеми: Найчастіше причиною нестабільної діяльності вітчизняних підприємств є фінансово-економічна та політична нестабільність у країні. Особливо небезпечним у сьогоднішніх умовах є вплив політичного чинника – військових дій на території України. Сьогодні велика кількість підприємств характеризується розбалансованою діяльністю, її призупиненням чи припиненням загалом. Якщо своєчасно не застосувати відповідних форм і методів фінансового оздоровлення підприємств – кінцевим результатом їх діяльності може стати банкрутство та ліквідація. Відповідно до зазначеного проблема фінансового оздоровлення вітчизняних підприємств та підтримання економічної стабільності країни загалом є надзвичайно актуальною в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанню фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання присвячено чимало наукових досліджень та публікацій, як вітчизняних так і зарубіжних науковців та економістів, серед яких: Карпунь І. Н., Мартиненко В. П., Кузьмін О. Є., Негайчук В. О., Пономаренко В. С. та ін. [1–6]. Праці більшості із них носять теоретичний характер і здебільшого

присвячені дослідженню сутності, чинників та суб'єктів фінансового оздоровлення підприємств.

На наш погляд, більш доцільним є дослідження питань, що стосуються форм та методів фінансового оздоровлення підприємств, які мають значно більшу практичну цінність.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності та особливостей фінансового оздоровлення підприємства та побудова алгоритму вибору методів його здійснення.

Виклад основного матеріалу. Як показують дані вітчизняних дослідників останніми роками суттєво погіршилися тенденції діяльності українських підприємств. Такі тенденції характеризуються незадовільними значеннями основних фінансових показників таких як рентабельність, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість тощо.

Основною причиною зазначених тенденцій є неспроможність суб'єктів господарювання своєчасно реагувати на макроекономічні та мікроекономічні чинники та ураховувати їх у процесі діяльності.

Одним із способів виправлення такої ситуації є впровадження у діяльність підприємств адекватних форм та методів фінансового оздоровлення.

Серед вітчизняних науковців фінансове оздоровлення підприємства прийнято розглядати із двох точок зору. У першому випадку фінансове оздоровлення підприємства розглядають з позиції антикризового управління, яке передбачає проведення ряду заходів подолання кризового стану. У другому випадку фінансове оздоровлення розглядають з точки зору фінансового менеджменту, як сукупності заходів попередження кризи [2, с. 135]. Як правило, наслідками фінансового оздоровлення є подолання кризового стану та подальший розвиток підприємства або його ліквідація.

Серед науковців чітко визначено, що фінансове оздоровлення може здійснюватися методами санації; реорганізації та реструктуризації. Проаналізувавши наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячені фінансовому оздоровленню суб'єктів господарювання, ми виокремили ряд притаманних йому завдань, що відображені на рисунку 1 [1–5].

Варто відмітити, що фінансове оздоровлення суб'єкта господарювання може здійснюватися не лише після порушення справи про його банкрутство але й до цього. Зазначене відображене у тісному взаємозв'язку фінансового оздоровлення з інститутом банкрутства та фінансовою санацією. Під останньою на законодавчому рівні прийнято розглядати сукупність заходів відновлення платоспроможності та фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Вибір методів фінансового оздоровлення підприємства передбачає певну послідовність етапів, яка наведена на рисунку 2.

Отже, фінансове оздоровлення варто вважати успішним, якщо підприємству вдалося зберегти цінність господарської одиниці, відновити втрачені можливості та досягнення, вийти на нові ринки збуту, а також зберегти (підвищити) рівень прибутковості та конкурентоспроможності. У свою чергу, досягнення зазначеного повинно базуватися на прийнятті адекватних управлінських рішень та максимальному урахуванні чинників оточуючого середовища.

Важливе значення у процесі фінансового оздоровлення підприємства відіграє своєчасна діагностика стану фінансово-господарської діяльності останнього [3, с. 85].

Як показують результати досліджень, одним із найбільш доцільних та ефективних методів діагностики є економіко-математичне моделювання. Однією із таких моделей, яка дозволяє найбільш повно та об'єктивно оцінити поточний стан фінансово-господарської діяльності є економіко-математична модель Вінницької О. А., яка базується на розрахунку інтегрального показника оцінювання фінансового стану підприємства [5, с. 683].

Графічна інтерпретація етапів інтегрального оцінювання фінансового стану підприємства наведена на рисунку 4 [5, с. 683].

Рис. 1. Заходи фінансового оздоровлення підприємства

Джерело: удосконалено автором на основі аналізу [1–5]

Рис. 2. Графічна інтерпретація загального алгоритму методів фінансового оздоровлення підприємства

Джерело: удосконалено автором на основі аналізу [1–5]

Слід відмітити, що оскільки показники, які характеризують фінансовий стан підприємства є різноваговими, то для побудови рейтингу автор Вінницька О. А. пропонує використовувати формулу середньоарифметичної зваженої. Перевагою зазначеної формули є те, що вона дозволяє надати кожному показнику відповідного рівня значимості.

Формула середньоарифметичної зваженої зводиться до такого вигляду [5, с. 684]:

$$I = \sum_{i=1}^m S_i \times W_i, \quad (1)$$

де, S_i – стандартизоване значення i -го показника; W_i –вагове значення i -го коефіцієнта; m – кількість коефіцієнтів, що включає інтегральний показник.

Іншими словами інтегральна оцінка являє собою сумарне значення показників, які у найбільшій мірі впливають на фінансовий стан підприємства. У більшості випадків такими показниками є показники фінансової стійкості, рентабельності, ліквідності та платоспроможності.

Розрахункова формула стандартизації показників зводиться до такого вигляду [5, с. 684]:

$$S_i = \frac{X_i}{A_i}, \quad (2)$$

де, X_i – фактичне значення фінансового показника; A_i – стандартне значення фінансового показника.

Відповідно до зазначеного вище, формула стандартизації набуде такого вигляду [5, с. 685]:

$$I = \sum_{i=1}^m \frac{X_i}{A_i} \times W_i. \quad (3)$$

Економіко-математична модель оцінювання фінансового стану підприємства, запропонована проф. Вінницькою О.А. передбачає розрахунок таких груп показників як: показники ефективності використання капіталу (Z), показники платоспроможності та ліквідності (Y), показники фінансової стійкості (X) [5, с. 685]. Система показників інтегральної оцінки фінансового стану підприємства та їх вагові коефіцієнти, запропоновані проф. Вінницькою О. А. наведені у таблиці 1.

Окрім цього, автор пропонує шкалу ідентифікації видів фінансового стану, яка відображена у таблиці 2 [5, с. 685].

Класифікацію типів фінансового стану підприємства, запропоновану Вінницькою А. О. представлено у таблиці 3 [5, с. 685].

Застосуємо економіко математичну модель, що базується на розрахунку інтегрального показника оцінювання фінансового стану до досліджуваного ТзОВ «ІнтерТрейд». Результати зведемо у таблицю 4.

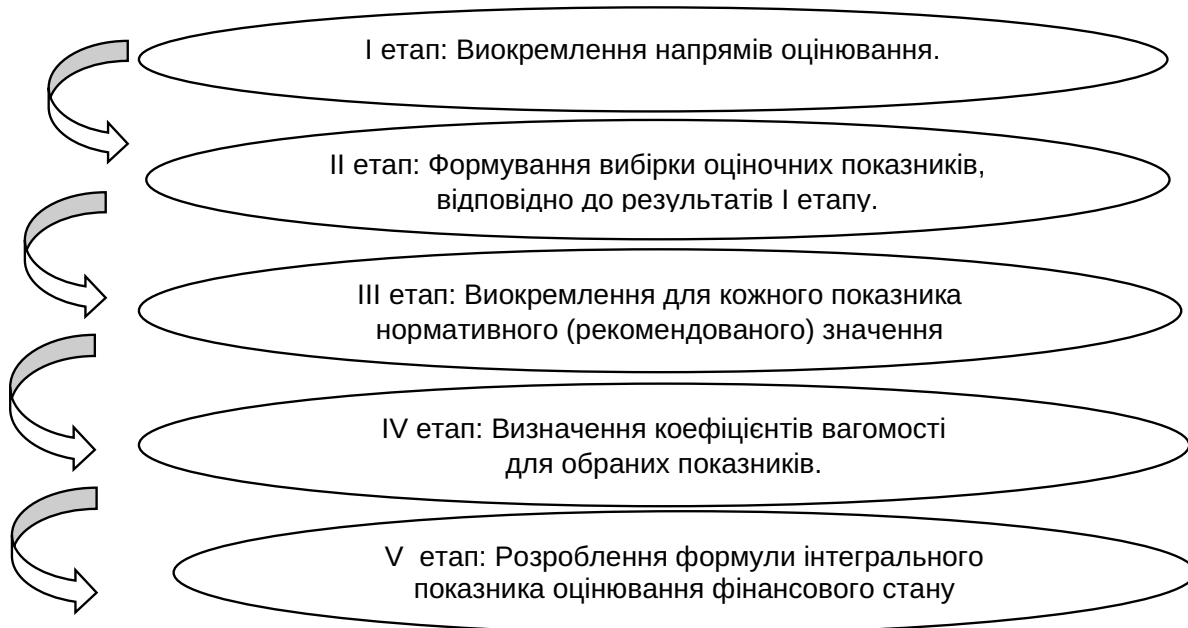

Рис. 3. Графічна інтерпретація послідовності інтегрального оцінювання фінансового стану підприємства

Таблиця 1

Система показників інтегральної оцінки фінансового стану підприємства та їх вагові коефіцієнти

Показники	W_i	A_i
Показники ефективності використання капіталу, Z		
Показник прибутковості поточних активів	6	0,1
Ефективність використання власного капіталу	2	0,06
Рентабельність продукції	10	0,1
Рентабельність продаж	4	0,05
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3	2,4
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3	5
Показники платоспроможності та ліквідності, Y		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2	0,2
Коефіцієнт покриття	2	0,7
Показники фінансової стійкості, X		
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	2	0,1
Коефіцієнт фінансової незалежності	2	0,5

Таблиця 2

Класифікація видів фінансового стану підприємства

Значення параметра I	Вид фінансового стану підприємства
Менше 0	Кризовий фінансовий стан
0-38	Задовільний фінансовий стан
39-60	Стабільний фінансовий стан
61-99	Відмінний фінансовий стан
Більше 90	Куражний фінансовий стан

Обчислимо загальне значення інтегрального показника фінансового стану ТзОВ «ІнтерТрейд», ідентифікувавши його тип та вид. Результати зведемо у таблицю 5.

Результати розрахунків показали, що з кожним аналізованим роком фінансовий стан

ТзОВ «ІнтерТрейд» погіршувався, що підтверджує необхідність застосування ефективного механізму фінансового оздоровлення.

Варто зазначити, що процес фінансового оздоровлення може викликати ряд проблем, основними серед яких є такі:

Таблиця 3

Класифікація типів фінансового стану підприємства

Значення Z	Значення Y	Значення X	Тип фінансового стану	Характеристика типу фінансового стану
Z<0	Y<2	X<0	1 тип	Близький до банкрутства
Z<0	2<Y<4	X<0	2 тип	Низький рівень використання коштів, а також платоспроможності і ліквідності
Z<0	Y<4	0<X<4	3 тип	Неефективне використання капіталу
Z<0	Y>4	X>4	4 тип	Втрата фінансової незалежності при неефективному використанні капіталу
0<Z<75	2<Y<4	X<0	5 тип	Втрата фінансової незалежності при диспропорцій майна (капіталу)
0<Z<75	Y<4	0<X<4	6 тип	Прибуткове з низьким рівнем платоспроможності і ліквідності
0<Z<75	2<Y<4	X>4	7 тип	З порушеною фінансовою стійкістю
0<Z<75	Y>4	X>4	8 тип	Задовільна робота підприємства
Z>75	Y<4	X<0	9 тип	Амбіційні підприємства, спрямовані на підвищення рівня прибутковості
Z>75	Y<4	0<X<4	10 тип	Підприємства, рівень використання капіталу яких є високим, однак недостатнім рівнем ліквідності і платоспроможності
Z>75	Y<4	X>4	11 тип	Фінансово стабільне підприємство за рахунок ефективного використання коштів та їх структури
Z>75	Y>4	X>4	12 тип	Ідеальний тип фінансового стану.

Таблиця 4

Результати розрахунку інтегрального показника оцінки фінансового стану ТзОВ «ІнтерТрейд» за 2019–2021 роки

Показники	W _i	A _i	Фактичні значення, ч. од.			I		
			2019 рік	2020 рік	2021 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Показник прибутковості поточних активів	6	0,1	0,08	-0,041	-0,048	4,8	-0,05	0,09
Ефективність використання власного капіталу	2	0,06	0,08	-0,04	-0,05	2,6	-0,03	0,1
Рентабельність продукції	10	0,1	1,3	-0,85	-0,78	130	-0,06	1,19
Рентабельність продаж	4	0,05	0,07	-0,03	-0,04	5,6	-0,02	0,09
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3	2,4	1,27	1,26	1,1	1,5	2,3	1,1
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3	5	59,6	89,3	18,4	35,7	7,49	12,2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2	0,2	0,95	1,3	0,77	9,5	0,27	0,56
Коефіцієнт покриття	2	0,7	4,3	4,6	3,6	12,2	0,74	3,3
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	2	0,1	0,7	0,74	0,79	14	14,8	15,8
Коефіцієнт фінансової незалежності	2	0,5	0,83	0,78	0,77	3,32	0,46	0,8

– процес фінансового оздоровлення через проведення відповідних заходів здебільшого призводить до виникнення значного обсягу витрат підприємства, особливо, якщо такі заходи пов'язані із диверсифікацією чи реорганізацією;

– відсутність навиків та недосконале оцінювання чинників зовнішнього та внутрішнього

середовища, що спровокували кризову ситуацію може стати причиною прийняття неефективних управлінських рішень.

Алгоритм вибору належних методів фінансового оздоровлення складається із трьох основних етапів, графічна інтерпретація яких відображена на рисунку 3.

Результати оцінювання фінансового стану ТзОВ «ІнтерТрейд» за 2019–2021 роки

Роки	I (Z)	I (Y)	I (X)	Тип фінансового стану	I	Вид фінансового стану
2019 рік	174,6	21,7	17,3	Ідеальний	213,6	Куражний
2020 рік	9,63	1,01	15,2	Між 5 і 6 типом	25,8	Задовільний
2021 рік	14,7	3,8	16,6	Порушена фінансова стійкість	35,1	Задовільний

Рис. 3. Алгоритм вибору методу фінансового оздоровлення підприємства

Джерело: запропоновано автором

При розробленні плану фінансового оздоровлення варто враховувати ряд наступних правил: глибоке дослідження спеціалістами ситуації, що склалася на підприємстві та чинників її виникнення; правильне визначення термінів реалізації

плану заходів фінансового оздоровлення, так як криза може протікати досить швидко; формування команди спеціалістів по фінансовому оздоровленню підприємства, а у випадку її відсутності залучення зовнішньої допомоги; забезпечення

оперативної реалізації прийнятих рішень та заходів; підтримання належного рівня корпоративної культури; застосування мотиваційних схем у роботі антикризової команди; максимальне використання потенціалу підприємства.

Дотримання запропонованого алгоритму має надзвичайно важливе значення адже сприятиме оперативному подоланню кризових явищ та виведення вітчизняних підприємств на більш високий рівень розвитку.

Висновки з проведеного дослідження.

У зв'язку із нестабільною фінансово-економічною, політичною та соціальною ситуацією в країні, більшість суб'єктів господарювання опиняються у кризовому стані, який для багатьох із них завершується банкрутством та ліквідацією. Першочерговою ознакою наявності кризи на підприємстві є збиткова діяльність, а також незадовільні показники фінансового стану. У такому випадку необхідним є застосування ефективного механізму фінансового оздоровлення. У статті визначено сутність, необхідність, форми та методи фінансового оздоровлення підприємства. Розглянуто та практично застосовано метод діагностики фінансового стану, який посідає одне із основних місць у механізмі фінансового оздоровлення. Своєчасна та об'єктивна діагностика стану розвитку підприємства дозволяє виявити притаманні підприємству проблеми, чинники, що їх зумовили та на цій основі обрати та застосувати ефективний метод фінансового оздоровлення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мартиненко В. П. Особливості антикризового управління підприємством. *Економіка, фінанси, право*. 2020. № 7. С. 25–36.
2. Карпунь І. Н. Антикризові заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання: монографія. Львів : «Магнолія-2006». 2008. 440 с.
3. Пономаренко В. С., Раєвнева О. В., Степурина С. О. Механізм санаційного управління підприємством: засади формування та моделі реалізації : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК». 2009. 304 с.
4. Негайчук В. О. Методи та інструменти фінансового оздоровлення підприємства. *Науковий Вісник Херсонського державного університету*. 2021. Вип. 11. Част. 5. С. 25–33.
5. Вінницька О. А. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 2(54). с. 682–686.
6. Фінансова звітність ТзОВ «ІнтерТрейд» URL: <https://cabinet.smida.gov.ua/> (дата звернення 01.03.2022).

REFERENCES:

1. Martynenko V. P. (2020) Osoblyvosti antykrizovoho upravlinnya pidpryyemstvom [Features of crisis management of the enterprise]. *Ekonomika, finansy, pravo*, no. 7, pp. 25–36.
2. Karpun I. N. (2008) Antykrizovi zakhody na pidpryyemstvi: upravlinnya, stratehiya, tsili ta zavdannya [Anti-crisis measures at the enterprise: management, strategy, goals and objectives]. Lviv: «Mahnoliya-2006». (in Ukrainian)
3. Ponomarenko V. S., Rayevnyeva O. V., Stepurina S.O. (2009) Mekhanizm sanatsiynoho upravlinnya pidpryyemstvom: zasady formuvannya ta modeli realizatsiyi [Mechanism of rehabilitation management of the enterprise: principles of formation and implementation models]. H.: VD «INZHEK». (in Ukrainian).
4. Nehaychuk V. O. (2021) Metody ta instrumenty finansovoho ozdorovlennya pidpryyemstva [Methods and tools of financial recovery of the enterprise]. *Naukovyy Visnykh Khersons'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 11, no. 5, pp. 25–33.
5. Vinnytska O.A. (2017) Intehralna otsinka finansovoho stanu pidpryyemstva [Integral assessment of the financial condition of the enterpris]. *Molodyy vchenyy*, no. 2(54), pp. 682–686.
6. Finansova zvitnist' TzOV «InterTreyd» [Financial statements of InterTrade LLC]. Available at: https://cabinet.smida.gov.ua (accessed 01 March 2022).